

MEDEDEELING VAN ERVARINGEN BETREFFENDE PINUS SILVESTRIS, LARIX EN EIK

door H. STAF.

De bijdragen over *Pinus silvestris*, *larix*, *douglas* enz., in enkele der laatste afleveringen van dit tijdschrift, geven mij aanleiding ook een en ander van onze ervaringen mede te deelen.

Het is geen wonder, dat men in plaats van maar zuiver groeven aan te planten, zich meer op andere houtsoorten gaat toeleggen, gezien de tegenslag, die tegenwoordig met *Pinus silvestris* wordt ondervonden. Het is m.i. beter na te sporen wat de oorzaak kan zijn dat het hier met deze houtsoort schijnt mis te loopen, dan zich te verdiepen in de resultaten die in andere landen onder geheel andere omstandigheden mogelijk zijn. Een groot deel van de slechte uitkomsten met dennenbosschen, die in de laatste 35 jaar zijn aangelegd, moet naar mijn meening worden toegeschreven aan het gebruik van zaad van niet goede herkomst. Bij vele van deze bosschen is zeer duidelijke naalden, of aan de rechte blauwachtig-groene gekleurde naalden, of aan den zeer rechten stamvorm, smalle kroon, en dunnen bast, dat de opstand ontstaan is uit zaad van Zuidelijke streken, of van Noordelijke landen. Echter komen vele tusschenvormen voor, die slechts door hun groei, en nauwelijks door andere ken-teekenen hun slechte herkomst verraden. Gewoonlijk treedt op 10—20-jarigen leeftijd de storing in den groei op.

In 1910 is in de Sysselt onder Ede, op verzoek van den toenmaligen houtvester *Hesseling* een strook geplant met dennen uit Russisch zaad, naast anderen uit inheemsch zaad, of althans, naar thans blijkt, uit goed zaad. Die strook dennen uit Russisch zaad ziet er nu allerellendigst uit, terwijl de anderen er goed voor staan, en meer dan tweemaal zoo zwaar zijn. Ik vermeld dit voorbeeld slechts, omdat de herkomst van het zaad hier zeker bekend is, doch meestal is dit niet het geval, en wordt de slechte groei aan andere oorzaken toegeschreven.

Wanneer genoemde dennenbosschen door *retinia*'s of schot worden aangetast, herstellen zij zich veel slechter dan die welke blijkbaar uit goed zaad zijn voortgekomen. Maar ook zonder bijzondere onheilen is er weinig goeds van te verwachten vanwege den zeer langzamen groei. Op goeden grond komt er nog wat van terecht, op slechten in 't geheel niets.

Het zou m.i. mogelijk zijn, dat op den duur, nu er geen of

althans minder vreemd zaad wordt gebruikt, de dennenbosschen die in de allerlaatste jaren zijn geplant of gezaaid, over het algemeen een beter beeld zullen gaan vertoonen dan vele van deze bosschen die b.v. tusschen 1895 en 1925 zijn aangelegd. Vóór dien tijd, toen er betrekkelijk weinig werd ontgonnen, werd het zaad meestal op natuurlijke wijze uit kegels gewonnen, die in den omtrek waren verzameld. In den mobilisatie-tijd zijn heel wat zeer oude dennenbosschen in deze streek geveld welke door zaaiing op onbewerkten grond waren ontstaan, en die eene groote massa hout van zeer goede kwaliteit opleverden. De slechte uitkomst van lateren tijd, zijn voor een deel zeker ook toe te schrijven aan de groote oppervlakten, bijna geheel of geheel bezet met deze houtsoort.

Het ware wellicht nog beter, indien men geen of weinig ander hout plant, om hier en daar open vakken te laten van één of meer Hectaren, dan alles aan elkaar te ontginnen met dennen, zulks ook in verband met rupsenplagen die op hoogeren leeftijd kunnen optreden, b.v. van de gestreepte dennenrups. Het is overigens ook mogelijk dat het voorkomen van retinia's en schot nog eens weer ophoudt, althans veel minder schadelijk wordt dan tegenwoordig. Van 1900 tot ongeveer 1906 was er op de Veluwe een ware retinia-plaag, welke echter geheel ophield, zoodat daarna in sommige jaren nauwelijks enkele eemplaren waren te vinden. Ook trad in die jaren op sommige terreinen het schot in zoo hevige mate op, dat geheele vakken wegens vernieling door retinia's en schot opgeruimd of afgebrand en later opnieuw beboscht werden met grovedennen, zonder dat deze daarna weder ernstig werden aangetast. Echter kwam het ook voor, dat zeer geëisterde perceelen zich na weinig jaren boven verwachting herstelden.

Wat de aanplant van Japanschen larix betreft, zoo kan deze ook zeer goed in gemengde beplantingen geschieden. Een voordeel is ook, dat in deze beplantingen de Jap. larix minder last heeft van nachtvorsten in het vroege voorjaar, waarmede men bij aanplanting in laagten wel rekening moet houden. Hier en daar wordt deze soort larix geplant tusschen eikenhakhout, en dat schijnt goed te gaan, doch op plaatsen waar het hakhout steeds bijna elk jaar bevriest, is dat ook het geval met den larix. Op deze beschadiging werd vooreerst mij bekend is, nog te weinig de aandacht gevestigd. En dan is stevig plantsoen bij het uitplanten een eerste vereischte.

De douglas groeit zeer goed op beschutte plaatsen, doch wanneer men larix en douglas bij groote oppervlakten bijna of geheel ongemengd gaat aanplanten, en ook op slechte gronden, zal men waarschijnlijk dezelfde slechte ervaringen opdoen als met den groveden. En dat zal wel met de meeste

houtsoorten het geval zijn. Het komt mij voor dat men in plaats van groote oppervlakten beter groepswijze-aanleg kan toepassen, hier niet alleen bedoeld als kleine groepen, doch door in uitgestrekte aanplantingen of bezaaiingen afwisseling te brengen in vakken van b.v. één of meer Hectaren, naar gelang van de grootte der ontginning en rekening houdende met de grondgesteldheid. Wij hebben steeds opgemerkt, dat in bosschen waar deze afwisseling in vakken voorkomt, b.v. eiken, beuken, groveden, hakhout en andere opsteden, al zijn deze weinig of niet gemengd, ook de groveden veel beter groei vertoont. Ook voor den vogelstand is dit zeer bevorderlijk.

Het gemengde bosch is misschien nog beter, doch zoo men dit niet toepast, of vanwege den bodemtoestand niet kan doorvoeren, is bovengenoemde wijze van aanleg m.i. verre te verkiezen boven groote oppervlakten van een houtsoort. Wij hoorden van een bekend natuurliefhebber, dat hij dankbaar was, dat er nog zooveel slechte grond in Nederland wordt gevonden, daar anders wellicht bijna alles door den landbouw in beslag zou zijn genomen. Maar daartegenover staat het bezwaar, dat zoo weinig vruchtbare gronden voor bosch bestemd kunnen worden en men daardoor in de keuze der houtsoorten en de wijze van aanleg beperkt is.

Tenslotte wil ik nog vermelden de thans meer en meer toegepaste wijze van hervorming tot opgaand bosch, en wel door dunning van eikenhakhout. In de oude bosschen op de Veluwe en elders wordt thans nog vrij veel van dit hakhout aangetroffen, waarvan de goed groeiende gedeelten zeer goed voor opgaand bosch kunnen bestemd worden. Het is toch bekend dat de oude eikenbosschen, welke thans nog op de Veluwe voorkomen, voor een deel op deze wijze zijn ontstaan. Het is alle winterjammer dat er in het hakhout over 't algemeen niet meer wintereik voorkomt. Op de hooge zandgronden is deze soort toch veel beter op haar plaats dan de zomereik. Wij merkten ook op dat beschadiging door insecten en meeldauw veel minder voorkomt bij den wintereik, terwijl de groei vooral op lateren leeftijd, veel beter is dan van den zomereik. Bij dunning zou door merking van de boompjes in den zomer, als ze aan het blad te herkennen zijn, de wintereik zooveel mogelijk kunnen gespaard worden. Toch is het een voordeel dat door de hervorming van hakhout tot opgaand eikenbosch, dit laatste soort bosch niet uitsterft. De heer van Schermbek was indertijd al een groot voorstander van eikenhakhout dunnen voor bovengenoemd doel. Wanneer hij hoorde hoeveel tientallen jaren een perceel hakhout reeds als zoodang was geëxploiteerd, merkte hij op: „dan is het hoog tijd om er mede op te houden.” Thans moet men vaak wegens de slechte financiële uitkomsten van het hakhoutbedrijf, noodgedwongen hiertoe overgaan.